

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА III

БЕОГРАД, 25. АПРИЛ 1931.

БРОЈ 17

Садржај:

„Кроација“ осигуравајућа задруга, Загреб
 Jugoslovenski kreditni zavod, Beograd
 „Унион“ паромлинско дионичко друштво, Осиек
 Štedionica bačke oblasti, Sombor

„КРОАЦИЈА“, ОСИГУРАВАЈУЋА ЗАДРУГА ЗАГРЕБ*)

„Кроација“ сама најбољи је доказ, да код осигуравајућих друштава главница не игра нарочиту улогу, већ да је по развој и волумен послова једног осигуравајућег друштва од одлучујуће важности поверење публике у ре-номе и бонитет завода, дакле пре свега чисто психолошки моменти. „Кроација“ је задруга, са главницом од 1 милиона динара, што како видимо, није сметало да се она развије у наше највеће домаће осигуравајуће друштво. Осигуравајући посао тражи дугогодишње искуство, традицију, што је у осталом један одличан реквизит „Кроације“: она је у 1930. години навршила 46. година свог рада. Ова је година по „Кроацију“ нарочито интересантна, пошто је волумен њезиних осигуравајућих послова у тој години први пут прешао огромну цифру од 10 милијарди динара.

Полет послова „Кроације“ најбоље илустрира таблица, у којој смо упоредили кретање осигураних главница за последње четири године, подељено према елементарној и животној грани:

Година	Елементарно осигурање	Животно осигурање	Укупно
	у милионима динара		
1927.	8.528.69	223.93	8.752.62
1928.	9.010.37	250.37	9.260.74
1929.	9.339.86	284.25	9.624.11
1930.	9.723.79	321.65	10.045.44

Видимо, да су закључене осигуране главнице порасле за 421 милион, односно за 4.3% према 3.8% у 1929. години.

Интересантна је анализа привредног стања у 1930. години, коју управа „Кроације“ даје у своме последњем извештају: каже, да 1930. рачунска година носи карактер коначне ликвидације послератних коњунктурних уплива, због чега је још и ова година закључена у знаку редукције осигурања у трговини, индустрији и занату, а нарочито у пољопривредним газдинствима. Водећи рачуна о тим појавама, друштво је свом снагом настојало, да прибави нове послове, у коме је, као што видите, сјајно успело.

Даље се у годишњем извештају спомињу потешкоће, са којима се је морало борити, нарочито у погледу метода нелојалне конкуренције, издавању полиса у страним валутама или са клаузулом на страну вредност, и т. д., на шта се жале махом сва домаћа осигуравајућа друштва; законска стабилизација динара као и доношење закона о

осигурању мораће дефинитивно да реше сва ова актуелна питања.

Пре но што приступимо детаљнијем анализирању кретања послова „Кроације“, морамо да напоменемо, да она свој осигуравајући посао дели на два одељења, која се засебно управљају и која и засебно билансирају. То је пре свега елементарно одељење, у коме се налазе следеће гране: осигурање од пожара, лома стакла, шомажа, провалне крађе, незгоде, законске дужности јемства, ауто-каска и транспортног осигурања; а у животном одељењу обавља се осигурање за случај смрти, на доживљење и мешовита животна осигурања.

Ову поделу одржали смо и у нашој анализи:

I. Елементарно одељење.

А.) Рачун губитка и добитка

Расходи:	1927	1928	1929	1930
	у хиљадама динара			
Штете	4.635	5.569	5.939	5.934
Управни трошкови	11.336	13.177	13.685	13.563
Отписи	241	104	342	508
Рез. штета за тек. год.	865	1.128	1.669	1.837
Рез. и преносна премија кр. год.	6.080	6.336	7.208	8.518
Пословни вишак	159	352	440	672
Приходи:				
Пренос рез. премије из ран. год.	5.463	6.035	6.927	7.292
Резерв. штета из пр. год.	1.238	865	1.128	1.669
Премија	8.172	16.499	17.539	10.732
Камати	303	366	533	668
Принос непокретности	190	84	199	263
Пристојбе	5.641	—	—	7.021
Разни приходи	2.311	2.817	2.954	3.387
Збир прих. или расхода	23.318	26.667	29.282	31.032

Најинтересантија позиција у приходима рачуна губитка и добитка код сваког осигуравајућег друштва су приходи од премија; кад погледамо њихово кретање, треба да истакнемо две чињенице: премије, исказане у горњој табели су нето-премије, што значи, да је од њих одбијен износ који је био предат реосигурачу. Друга примедба, коју морамо учинити је следећа: управа „Кроације“ је у последњим годинама два пута променила начин билансирања: у 1928. и 1929. години премијама су додати и приходи од пристојба — дажбина, која је пракса у 1930. години опет напуштена. Због тога изгледа, да су приходи од премија у 1928. према 1927. години знатно порасли, а да су у 1930. години мањи од оних у 1929. години. Због тога је потребно, да у 1927. и 1930. години премијама додамо позицију

*) За 1929. годину биланс је анализиран у додатку „Народног Благостања“ од 20. децембра 1930. године, број 51. страна 233; а за 1928. годину у броју 20. од 22. јуна 1929. године, страна 325.

пристојбе — (дажбине); онда видимо, да су премије са дажбинама укупно кретале овако:

1927.	1928.	1929.	1930.
у хиљадама динара			
13.813	16.499	17.539	17.753

Оне су у сталном порасту, али је ипак интересантно забележити, да је највећи пораст последњих година био од 1927. ка 1928. години. У наредним годинама је повећање нето-премија донекле укочено, због повећаног учешћа реосигурача у бруто премијама. Пренос резервне и преносне премије сваке се године повећава, према повећаном волумену послова; крајем 1930. године исказана су са 7.3 милиона, а резервисана штета са 1.67 милиона динара. Приходи од камата, као и разни приходи, у сталном су порасту, а тако исто и приходи од непокретности. Расходи елементарног одељења показују симптоматично кретање: штете су до 1929. године у порасту; у 1930. стагнирају, што је за „Кроацију“ врло повољно, нарочито због тога, што су премије порасле. И 1930. године штете износе 5.93 милиона динара, али су, и то је важно да подвучемо, за 5 хиљада динара мање но у 1929. години.

Управни трошкови су све од 1928. године остали скоро непромењени, а у 1930. години мањи су од оних 1929. године а износе 13.56 милиона. Отписи су такође повишени. Због свих тих повишења прихода и смањења трошкова је и пословни успех ове гране порастао за 232 хиљаде ил 672 хиљаде динара. А нарочито признање заслужује чињеница, да су управни трошкови смањени.

У погледу кретања осигуравајућег посла у елементарном одељењу пружа интересантне податке упоређење односа између премија и дажбина с једне а штета са друге стране.

Добијамо следећу слику:

Елементарно одељење.

(по одбитку реосигурача)

у хиљадама динара

Година	Премије и дажбине	Штете	Штете у %
1927.	13.813	4.635	33.58
1928.	16.499	5.569	33.75
1929.	17.539	5.939	33.85
1930.	17.753	5.935	33.43

Као што видимо, износ штета у процентима премија остао је непромењен, а најповољнију слику нам пружа последња, 1930. година.

Још би интересантија била анализа односа између штета и премија код појединих грана елементарног одељења. Међутим, то нам није могуће пошто нам недостају за то потребни елементи.

Пошто ипак није неинтересантан удео појединих грана осигурања у укупном износу премија, ми смо у следећој табели детаљирали њихово процентуално учешће у 1927. и 1930. години.

У појединим гранама наплаћено је на име нето-премија (без дажбина)

	у 1927.	у %	у 1930.	у %
Пожар, стакло и шомаж	7.416	90.7	9.311	86.75
Провална крађа	403	4.9	347	3.29
Незгоде, зак. јемства и ауто-каска	302	3.7	1.026	9.58
Транспорт	22	0.2	7	—
Града	27	0.3	40	0.37
Укупно	8.172	99.8	10.732	99.99

Далеко најважнија грана елементарна је дакле осигурање противу пожара, лома стакла и шомажа. Њезин апсо-

лутан удео је у току последње четири године врло мало смањен, у корист осигурања незгода, законске дужности јемства и ауто-каска. Смањено је такођер осигурање провалне крађе и транспорта, док је осигурање против града остало на истој висини.

За осигурање против пожара, као најважнију грану, саставили смо, са извесним коректурама, таблицу међусобног односа премија и штета. Слика, коју добијамо је следећа :

Пожар, стакло и шомаж.

(по одбитку реосигурања)

Година	Премија и дажбине	Штете	Штете у %
у хиљадама динара			
1927	13.056	4.262	32.64
1928	14.923	5.191	34.84
1929	15.528	5.501	35.42
1930	16.333	5.316	32.55

Премије и дажбине су у непрекидном порасту, кроз све четири године; штете су такођер вече, до 1929. године; у 1930. години смањене су за читавих 200 хиљада — чиме је постигнут најповољнији процентуални однос последњих година са 32.55%.

Реосигурање елементарног одељења имало је следеће дејство:

Година	Бруто — Премије	Нето Премије	у %
у хиљадама динара			
1927	25.817	13.812	53.49
1928	30.607	16.539	54.01
1929	32.292	17.539	54.30
1930	32.844	17.753	54.12

Година	Бруто Штете	Нето Штете	у %
1927	15.957	4.635	29.04
1928	14.470	5.569	38.48
1929	14.741	5.939	40.29
1930	13.215	5.935	44.95

Пре свега пада у очи, да је процентуални однос између бруто и нето премија последњих година остао скоро непромењен, из чега можемо наслућивати, да има „Кроација“ дугорочне уговоре са реосигурачем. Видимо дакле, да је она ових последњих година од наплаћених премија задржала 54% за сопствен рачун, а 46% припадало је реосигурачу. Код штета, ситуација је потпуно измењена: удео „Кроације“ на штетама сваке се године повећава: у 1927. години је од укупних штета спало на њу 29% а 71% на реосигурача, а 1930. године реосигурач је имао да сноси само још 55% а „Кроација“ 45%. То је још увек веома повољно и значи, да је „Кроација“ на тој подели ризика у 1930. години зарадила 10%.

У погледу реосигурања у пожару, стаклу и шомажу, слика је следећа :

Године	Бруто Премије	Нето Премије	у %
у хиљадама динара			
1927	23.334	13.056	55.95
1928	26.530	14.923	56.25
1929	27.967	15.528	55.52
1930	29.370	16.333	55.61

Године	Бруто Штете	Нето Штете	у %
1927	14.639	4.262	29.11
1928	12.847	5.191	40.40
1929	13.692	5.501	40.18
1930	12.142	5.316	43.78

Ситуација, пре свега код премија, потпуно је аналогна ранијем упоређењу. Однос између нето и бруто премија показује врло мало промена, док је релација код штета по „Кроацију“ била најповољнија у 1927. години, а

најмање у 1930. години, пошто су бруто штете јаче смањене од нето штета. Упркос томе, износи зарада „Кроације“ на подели ризика у 1930. години, као најповољнијој, још увек пуних 12%. У тој години она је од бруто премија задржала 55.6%, а код исплате штета њезин је удео био 43.8%. То је врло леп посао.

Кретање зараде у елементарном одељењу:

	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Из тек. осиг. посла	+ 9.178	+ 10.930	+ 11.600	+ 11.818
Из рез. премија	— 617	— 301	— 281	— 1.226
Нереш. штетама	+ 373	— 263	— 541	— 168
Укупно	+ 8.934	+ 10.366	+ 10.778	+ 10.424
Салдо камата	+ 303	+ 366	+ 533	+ 668
Приходи од непокр.	190	84	260	263
Разни Приходи	2.311	2.817	2.955	3.387
Бруто добит	11.738	13.633	14.466	14.742
Расходи:				
Режијски трошкови	11.337	13.177	13.685	13.562
Отписи	242	104	341	508
Укупно	11.579	13.281	14.026	14.070
Чиста зарада	159	352	440	672

Из текућег осигуравајућег посла, које претставља салдо премија и дажбина по одбитку штета, видимо врло леп напредак. Губитци, који се исказују у резервним премијама и нерешеним штетама, нису стварни губитци, већ резултат нарочитог начина књижења. Бруто приходи су у 1930. години рекордни, а режијски трошкови нешто мањи од 1929. године. Укупни расходи ипак су већи од раније године, пошто су повећани отписи. Упркос томе је чиста зарада много већа.

В. Осигурање живота.

Рачун губитка и добитка.

Расходи:	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Исплате досп. глав.	1.202	1.032	1.233	1.867
Исплате откуп. полиса	1.096	1.066	1.149	1.215
Исплате дивид. члан.	3.6	4	4.8	8.6
Управни трошкови	3.275	3.772	3.878	4.483
Отписи	114	100	211	411
Рез. за нерешене штете	162	253	319	239
Стање рез. премија кр. год.	20.009	24.915	31.139	37.988
Пословни вишак	42	51	66	81
Приходи:				
Пренос рез. премија из прошле године	16.026	20.031	24.942	31.173
Рез. за нерешене штете из прошле године	286	162	233	319
Премије	7.494	8.460	9.885	11.121
Камата	1.104	1.267	1.560	1.753
Принос непокретности	356	378	466	792
Разни прих. и прист.	639	895	894	1.138
Збир прих. или расх.	25.905	31.195	38.001	46.295

У животном одељењу је крајем 1930. године износила укупна осигурана сума 32.65 милиона динара (15.467 полиса) према 284.25 милиона динара (14.812 полиса) у 1929. год.; нова продукција износи дакле 655 полиса са 37.40 мил. динара. Пораст би био још и много већи, да није у току 1930. године отпао ради истека смрти, откупа и сторна један извесан износ.

Из рачуна губитка и добитка видимо, да је збир прихода у веома снажном порасту: од 1927. године, кад је износио 25.9 милиона динара, попео се је до краја 1930. године на 46.3 милиона динара односно за 78.8%. Највише је порастао пренос резервних и преносних премија, од 16.02

у 1927. години на 31.2 милиона, од чега отпада на пораст у последњој години 6.2 милиона динара.

Врло повољан и стаалан пораст показују премије, које у 1930. години достижу 11.12 милиона динара. У порасту су и сви остали приходи: од камата достижу 1.75 милиона, од непокретности 792 хиљаде.

Штете, односно исплате доспелих главница износе 1.87 милиона динара; према ранијим годинама пораст је релативно велики. Али нас ова чињеница код „Кроације“ не сме да изненади, јер треба имати у виду, да код ње у све већој мери морају да доспевају осигуравајући уговори. У извештају управе читамо, да је друштво имало 116 случајева смрти са осигураном главницом од 2.23 милиона, док је рачунато на основу таблице смртности и рачуна вероватноће да ће умрети 207 особа са 3.84 милиона осигуравајуће главнице.

Полиса је било откупљених за 1.21 милион динара; пораст према ранијим годинама је незнатан. Управни трошкови достижу у 1930. години 4.48 милиона динара; према 1929. години већи су за 600 хиљада динара. Отписи су према 1929. години повишени за 200 хиљада на 411 хиљада динара. Стање резервних премија исказано је крајем године са 38 милиона динара; за последње три године ова је позиција порасла за 18 милиона динара. Чиста добит је заправо врло малена, кад узмемо у обзир волумен осигуравајућег посла; то долази отуда, што „Кроација“ употребљава све своје приходе на олакшање задругарима који вероватно имају најповољније услове осигурања.

Однос између премија и штета је у одељењу живота био следећи:

Година	(по одбитку реосигурача)		
	Премије	Штете	Штете у %
	у хиљадама динара		
1927	7.494	1.202	16.04
1928	8.460	1.032	12.19
1929	9.885	1.233	12.47
1930	11.121	1.867	16.78

Упркос томе, што се премије константно повечавају, удео штете је у 1930. години повећан. Према 1929. години штете су веће за 4.3% и износе 16.78% и мало су веће од процентуалног учешћа у 1927. години. Објективно посматрано морамо подвући, да је такав однос веома повољан а његово колебање показује, да се живот и смрт не могу предвидети.

Врло информативно је такођер упоређење података у погледу реосигурања; добијамо следећу слику:

Година	Бруто премије			Нето премије		
	у хиљадама динара			у %		
1927	10.444	7.494	71.75			
1928	11.880	8.460	71.21			
1929	13.630	9.885	72.52			
1930	15.457	11.121	71.94			
Година	Бруто штета		Нето штета		у %	
1927	1.472	1.202	81.66			
1928	1.433	1.032	72.01			
1929	1.837	1.233	67.12			
1930	2.416	1.867	77.27			

Код међусобног односа нето и бруто премија пада у очи непромењеност процентуалног удела — што је у осталом у свима гранама „Кроације“ био случај. То доказује да су осигураници „Кроације“, солидни и солвентни клијенти, од друштва ригорозно трирани, пре но што се је с њим ступило у уговорни однос. Из горњег упоређења видимо, да си „Кроација“, придржава 71 до 72% свих премија, а да одобрава реосигурачу само 28 до 30%. Због те поделе ризика доспелих главница исплата никада не може бити много друкчија. Учешће у осталом знатно варира. У 1927. години имало је друштво да подмири скоро 82% свих

штета, а 1929. години само 67%. У последњој години тај се је однос нешто погоршао и „Кроација“ је преузела 77.3% од укупних штета а 22.7% сносио је реосигурач.

Зарада у животном одељењу кретала се као што следи:

Зарада у животном осигурању.

	1927.	1928.	1929.	1930.
Зарада у тек. послу	+ 5.192	+ 6.358	+ 7.498	+ 8.031
Зарада на рез. прем.	— 3.983	— 4.884	— 6.197	— 6.815
Зарада на рез. за нереш. штете	+ 124	— 91	— 66	+ 80
Укупно	+ 1.333	+ 1.383	+ 1.235	+ 1.296
Приходи од камата	1.103	1.267	1.560	1.752
Приходи од непокретности	356	378	466	791
Разни приходи	639	895	894	1.138
Бруто добит	3.431	3.923	4.155	4.977
Расходи:				
Режиски трошкови	3.275	3.772	3.878	4.484
Отписи	114	100	211	412
Укупно	3.389	3.872	4.089	4.896
Чиста зарада	42	51	66	81

Бруто добит је у знатном порасту и достиже у 1930. години 4.98 милиона динара. А расходи су сваке године све већи, што уосталом изискује повећани волумен послова. Отписи су у последњој години за 100% већи, тако да у 1930. години износе укупни административни расходи 4.89 милиона динара из чега резултира чиста добит од 81 хиљаде динара.

Ако упоредимо кретање чисте добити у оба одељења онда она изгледа овако:

	1927.	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара			
Елементарно одел.	159	352	440	672
Животно одељење	42	51	66	81
Укупно	201	403	506	753

III РАЧУН ИЗРАВНАЊА

Рачун изравњања

Активна	1927.	1928.	1929.	1930.
у хиљадама динара				
а) Ликвидни пласман				
Благајна	568	628	429	484
Потраживања код банака	20.766	25.942	32.485	36.419
Хартије од вредности	7.178	10.540	11.327	11.808
Потраживања у тек. рач.	445	1.871	2.110	1.950
Резерве за нереш. штете реосигурања	1.290	1.627	1.713	1.759
	30.247	40.608	48.064	52.420
б) Неликвидни пласман				
Непокретности	6.967	7.627	9.223	16.168
Зајмови на власт. полисе	2.196	3.205	4.467	5.726
	9.163	10.832	13.690	21.894
в) Разна актива				
Разна имовина	140	277	172	55
Полог прем. рез. код реосиг.	1.861	2.935	4.002	4.087
Полог код реосигуратеља	2.200	788	191	313
Прем. причува реосигурача	16.039	18.563	21.540	24.854
Салдо подруж. и гл. заступ.	3.051	2.423	2.348	3.452
Инвентар после отписа	155	278	280	296
	23.446	25.263	28.533	33.057
Пасива				
а) Чиста имовина	1927.	1928.	1929.	1930.
Главница	500	1.000	1.000	1.000
Резервни фондови	1.346	1.448	1.670	2.922
Укупно	1.846	2.448	2.670	3.922

б) Дуг

Резервна премија	40.594	48.109	57.700	67.888
Резервисана штета	2.318	3.008	3.701	3.836
Фонд дивид. осигур.	150	201	280	446
Технички рачуни	1.250	2.283	2.043	1.806
Разна пасива	427	526	612	785
Укупно	44.739	54.127	64.336	74.761

в) Преносна пасива

Полог реосигурача	58	1.152	2.043	3.062
Полог прем. рез. осиг.	16.006	18.531	21.370	24.844
	16.064	19.683	23.413	27.906
Збир акт. или пас.	68.996	83.827	96.356	114.033

Чиста имовина исказана је 1930. године са 3.92 милиона динара; од тога отпада 1 милион на главницу а скоро 3 милиона на резервне фондове. Они се снажно дотирају и према 1928. години, дакле за две године, њихов је износ дуплиран. Туђа сретства, — дуг — „Кроације“ износи крајем 1930. године 74.76 милиона, а њихов однос према чистој имовини је као 19 : 1.

Процентуалан однос према сопственим сретствима је следећи:

	1927.	1928.	1929.	1930.
	у процентима			
Сопств. сретства	4.4	4.2	3.9	3.7
Туђа сретства	95.6	95.8	96.1	96.3

Пораст туђих сретстава је последњих година био бржи од сопствених, и ако су и она знатно порасла; због тога је њихов процентуалан однос у постепеном опадању.

Премијска резерва је у 1930. години исказана са 67.88 милиона, а према 1929. години већа је за 10.18 милиона; то је веома снажан пораст, а упоређено са ранијим годинама, био је у 1930. рекордан; од 1927. до 1928. премијска резерва је порасла за 7.51 милион а од 1928. до 1929. године за 9.6 милиона. Већа је такође и резервисана штета, која у 1930. години износи 3.84 милиона динара. Преносна пасива исказана је са 27.9 милиона динара.

Процентуална подела пласмана изгледа овако:

	1927.	1928.	1929.	1930.
	у процентима			
Ликвидни пласман	48.1	52.9	53.3	48.8
Неликвидни пласман	14.4	14.1	15.1	20.3
Остала актива	37.5	33.0	31.6	30.9

Због повећања неликвидног пласмана, нарочито због подизања нових палата, је ликвидни пласман процентуално у 1930. години нешто смањен; осматрано према прошлим годинама, видимо, да се стално креће око 50% целокупног пласмана, што издашно задовољава све поступате ликвидитета. Према 1929. години ликвидни је пласман већи за 4.3 милиона динара, пре свега због повећања потраживања код новчаних завода, а исказан је са 36.42 милиона динара. Друга највећа позиција су хартије од вредности, исказане у 1930. години са 11.8 милиона динара; то су махом државне хартије од вредности, хипотекарне и комуналне заложнице. акције Јадранско-Поднонавске банке, Прве хрв. штедионице, Хрватске пољопр. банке, Дубровачке пловидбе и Аграрне банке. Дакле кроз првокласни папири. Пракса „Кроације“ да свој портфељ хартија од вредности објављује сваке године заједно са извештајем, веома је похвалан.

Неликвидан пласман исказан је са 21.89 милиона динара и према 1929. години већи је за 7.2 милиона а састоји је од непокретности (16.17 милиона) и зајмова на властите полисе (5.73 милиона). „Кроација“ има преко 17 сопствених палата у 8 главних вароши наше државе, а у извештају за 1930. годину се напомиње, да ће, због потребе пословне експанзије у Бачкој и Банату бити у овој години у Новом Саду отворена нова филијала, чија је четворокатна палата скоро довршена. Тиме се објашњава и пораст позиције непокретности. Не морамо нарочито указати и на чињеницу,

да претстављају све те непокретности много већу реалну вредност, па следствено огромну тihu резерву.

„Кроација“ стоји врло близу нашем највећем акционарском заводу — Првој хрватској штедионици; — сем тога она је у знатној мери ангажована код „Наде“ општег осигуравајућег друштва у Сарајеву, које се повољно развија.

У управи „Кроације“ се налазе: у Управном одбору су г.г.: председник: Др. Николић Владимир, потпредседник: Др. Антолковић Мирко, Грахор Стјепан, Арх. Хајнцел Вјекослав, Проф. Арх. Хољац Јанко, Кукуљевић, Сакцински Фран, Николић Миховил, Др. Пливерић Бранко и Мгр. Др. Радићевић Ловро; у Надзорном одбору: прочелник: Кулмер Мирослав и чланови Ђук Никола, Ербер Рудолф и Др. Спевец Иво.

JUGOSLOVENSKI KREDITNI ZAVOD A. D. — BEOGRAD

Jugoslavenski kreditni zavod a. d. tvorevina je naših aktivnih i vrednih ugljarskih industrijalaca braće Minh. Normalno banka je nenasita u pogledu kapitala. Pod povoljnom konjunkturom za bankarski posao ona može da proguta ogromne kapitale. Zbog toga su braća Minh imali sjajnu ideju da jednu od peštanski big five angažuju za kooperaciju u osnivanju Jugoslovenskog kreditnog zavoda. Reč je o Mađarskoj eskontnoj i menjačkoj banci, iz Pešte.

Peštanci su bili još pre rata poznati na strani kao odlični bankari; Pešta je imala svojih pet velikih banaka, koje su i po volumenu poslova i po poslovnim metodama strčale daleko iznad same Mađarske; one su mogle biti pretstavnice narodne privrede bogatije i naprednije države no što je bila Mađarska. Sve su velike peštanske banke zainteresovane u jugoslavenskom bankarstvu i to još iz vremena pre rata. Može se reći da je interesman peštanskih banaka u Jugoslaviji posle rata znatno smanjen, a u svakom slučaju znatno skoncentrisan. Vođeća peštanska banka pod imenom Peštanska mađarska komercijalna banka nema danas na primer u Jugoslaviji isključivo svoje bankarsko zastupništvo, već održava vezu sa našom narodnom privredom u društvu sa nekoliko stranih banaka zajedno.

Mađarska eskontna i menjačka banka bila je takođe zainteresovana pre rata na teritoriji današnje Jugoslavije, u Hrvatskoj. Ona je imala pakete akcija dveju zagrebačkih velikih banaka. Usled raznih perturbacija posle rata ona je ostala bez toga učešća, ona je bila jedina od pet velikih peštanskih banaka koja nije imala nikakve neposredne veze sa našom narodnom privredom. Ideja Braće Minh bila je za nju odlična prilika da sa jednim paketom akcija vaspостави neposrednu vezu sa novčanim tržištem Jugoslavije.

Jugoslavenski kreditni zavod imao je prednost nad ostalim našim srednjim i većim bankama da se pojavio na našem novčanom tržištu u trenutku kad je naša narodna privreda već bila potpuno prebolela posledice inflacije i još teže posledice deflacije. A uz to su naše prilike bile već konsolidovane. Sa te tačke gledišta Jugoslavenski kreditni zavod nije imao nikakva rizika. Prve tri godine njegova rada koicidiraju sa vrlo povoljnim razvićem ekonomskih prilika kod nas, a naročito poljoprivrede, a to je za njega vrlo važno pošto on radi u glavnom sa vojvođanskim bankama, a sudbina svih vezana je za vojvođansku poljoprivredu.

Godina 1930. donela je pogoršanje konjunktуре u toj oblasti, ali se iz završnog računa za 1930. godinu vidi da je uprava bančina umela brzo da se preorijentiše i da tempo poslova podešava prema pogoršanoj konjunkturi. U 1929. godini iznosio je obrtni kapital Jugoslovenskog kreditnog zavoda (zajedno sa nepodeljenom čistom dobiti) 50,5 miliona dinara. U

Za 1929. godinu analizirano u broju 11. od 15. marta 1930. god., str. 51. Za 1928. god. analizirano u broju 8. od 30. marta 1929., str. 121.

1930. godini pak iznosio je okruglo 56 miliona dinara. Kad se ima u vidu da je u 1930. godini glavnica povećana za 5 miliona dinara od (od 10 na 15) i da je rezerva isto tako povećana za 620.000 dinara, onda izlazi da se obrtni kapital nije povećao ni za iznos povećanja glavnice i rezerve. Ulozi na štednju povećani su za 130.000 dinara, ali poverioci po tekućim računima smanjeni su preko 1,2 miliona dinara tako, da je kao što rekossmo ceo obrtni kapital zadržan u glavnom u granicama ispod povećanja glavnice. Izbeglo se povećanje volumena poslova iz drugih izvora obrtnog kapitala, što je banka prema svojim vezama mogla lako da izvede.

U aktivi nalazimo velike strukturelne promene. Tako na primer potraživanja kod banaka se smanjuju prema 1929. god. od 9,27 na 4,38 miliona dinara. Više od polovine ukupnog potraživanja stopilo se. Kod eskonta nalazimo povećanje od ukupno 1,800.000 dinara. Kod glavnog aktivnog posla, a to su dužnici, registrira bilans 1930. godine povećanje od 7,4 miliona dinara. Tome treba još dodati povećanje 0,7 miliona dinara hartija od vrednosti i 1,8 miliona dinara od menica, što pokazuje ukupno povećanje aktive od okruglo 10 miliona dinara. Pet miliona dolazi kao posledica povećanja, a pet miliona kao posledica strukturelne promene u aktivi t. j. smanjenje potraživanja kod banaka.

Mi tu strukturelnu pojavu objašnjavamo težnjom da se proširi krug poslovnih prijatelja van banaka, koje su u prvim godinama rada bančinog bile glavne mušterije. To je ta predostrožnost s obzirom na promenu konjunktуре. Ta preorijentacija sastoji se u sve većem angažmanu na teritoriji predratne Srbije. Ona je znatno olakšana unifikacijom meničnog zakona. Sve veće iznose kapitala plasira Jugoslovenski kreditni zavod u predratnoj Srbiji.

Na isti se način objašnjava i činjenica da se udvostručio portfelj sopstvenih hartija od vrednosti. Zbir rashoda pokazuje sumu od 2,9 miliona dinara ali ona ne obuhvata pasivne kamate. Troškovi su nešto u porastu, porezi nešto jače, a otpisi po inventaru se u opšte ne pojavljuju, pošto je izgleda, već potpuno otpisan. Čista dobit se penje na 1,449 miliona dinara; veća je za 335.000 dinara no u prošloj godini.

I ove godine je podeljena dividenda od 7%.

Račun izravnjanja				
Aktiva	1927	1928	1929	1930
	u hiljadama dinara			
Blagajna	3.449	562	1.585	1.597
Potraživanja kod banaka	—	1.988	9.269	4.379
Valute i devize	8	407	856	717
Menice	15.466	11.096	16.472	18.281
Hartije od vrednosti	94	964	725	1.453
Dužnici	19.525	21.093	22.201	29.626
Inventar	52	35	—	—
Pasiva				
Glavnica	10.000	10.000	10.000	15.000
Rezerve	13	20	128	750
Pasivni fond	—	—	22	44
Ulozi na šted. i t. rač	14.142	14.607	18.252	18.383
Poverioci po tek. rač.	14.260	10.023	21.091	19.866
Čista dobit	19	1.080	1.114	1.449
Bilansna suma	38.865	36.048	51.110	56.054
Dividenda	—	8%	7%	—
Račun gubitka i dobitka.				
Kamata	551	1.910	—	—
Troškovi i plate	466	853	1.037	1.112
Porezi	—	252	250	352
Otpisi od nameštaja	5	17	166	—
Čista dobit	19	1.080	1.114	1.449
Prihodi				
Kamata	921	3.419	2.315	2.622
Prenos dobiti	—	13	31	136

Provizije	97	508	—	—
Razni prihodi	24	171	22	155
Zbir prihoda ili rash.	1.043	4.113	2.568	2.913

U upravnom odboru su sledeća gg.: predsednik Julius Mihl, potpredsednik Jozeà Bil; članovi Milutin Stanojević, Dr. Geza Hari, Mihajlo Lukarević, Slavko L. Singer, Bora Popović, Dr. Eugen Roz, Jon Nikerzon, Hinko Blivajs, Zivan Todorović Ljuba Gođevac, Đuro Lederer i Mihajlo Miljković; u Nadzornom odboru predsednik Borisav Stojanović, članovi Dr. Vinko Vrhunec, Bela Gold, Dr. Cvetko Gregorić i Rihard Tolnam.

„УНИОН“ ПАРОМЛИНСКО ДИОНИЧАРСКО ДРУШТВО — ОСИЈЕК.

Прилике наше млинске индустрије нису се ни у прошлој години побољшале, чак се може говорити и о извесном погоршању. С обзиром на свој велики капацитет, далеко већи него што је домаћи конзум, наша млинска индустрија упућена је на извоз. Једино јачим извозом, могуће је нашу млинску индустрију у толикој мери упослити да буде рентабилна.

Погоршање прилика млинске индустрије долази са два узрока: од далеко веће царине на брашно но на жито у увозним земљама и друго, прописима о примељивању.

Наша млинска индустрија налази се још и у тој непријатној ситуацији, да мора набавити пшеницу уз већу цену него што би одговарало светском паритету. Уколико се ради о домаћем консуму те надпаритетне цене немају већег значења нити лоше делују на млинску индустрију. Међутим битно погоршавају ситуацију код извоза. Да би се елиминирале те неприлике, држимо да би било опортуно да се млинској индустрији у некој форми надокнади оно, што она више издаје за набавку пшенице при извозу брашна. Извозне премије познајемо и код вина и држимо, да би било опортуно да се уведу и код брашна. Тим пре, што тако раде наши главни конкуренти, у првом реду Мађарска.

Биланс Унион паромлина за 4 последње године овако изгледа:

Активa	1927	1928	1929	1930
Инвестиције	5.256	13.124	13.124	13.124
Благајна	281	555	621	471
Дужници	20.572	20.572	16.911	12.695
Материјал	217	332	269	378
Вреће и угљен	1013	669	983	660
Пшеница и брашно	20.466	21.929	14.734	7.081
Ефекти	8.692	8.682	8.752	8.585
Осигурање	145	147	141	141
Губитак	181	—	71	270
Пасивa:				
Главница	7.500	12.000	12.000	12.000
Резерве	6.971	7.349	7.345	7.332
Резерва валоризације	—	3.402	3.402	3.402
Фонд амортизације	2.973	3.399	3.842	4.250
Акцепти	5.375	9.030	9.110	5.015
Веровници	32.777	28.577	18.625	10.075
Добитак	—	912	—	—
Укупна биланса	56.927	66.082	55.769	43.591

Укупна сума биланце је од три године унатраг у знатном опадању. То је у вези са слабијим пословањем дотично потешкоћама око извоза. Унион млин, наш највећи млин, чије је подизање било срачунато на извоз, тешко пати од немогућности извоза. Залихе пшенице и брашна износе нешто преко трећине оног износа који је био у биланси концем 1927-28. Додуше и снижене цене делују на смањење ове позиције, али ипак не у толикој мери. И потраживања на текућим рачунима знатно су попустила. Слабија прођа брашна, па и мање дужника.

Инвестиције су номинално на истој висини. Ну услед знатних отписа, који се књиже на посебном рачуну у па-

сивној страни билансе, инвестиције заправо су књижене са 9 милиона динара. Према томе, оне су више него двоструко покривене властитим сретствима. У том погледу ситуација Унион млина управо је одлична.

Обавезе износе: акцепти 5 милиона и повериоци 10 милиона, укупно 15 милиона динара. Ако томе прибројимо залихе пшенице и брашна, и ефекте, видимо ванредни ликвидитет за једно индустријско подuzeће. Обавезе подuzeћа износе 15 милиона динара према скоро 40 милиона динара 1927. и 1928. године. Ту се најбоље види како делује погоршање коњунктуре. Година је закључена са губитком од 270 хиљада динара. У извештају се спомиње да није било повољног резултата код афилираног млина у Барчу (Мађарска) да би губитак био знатно већи. А конкуренција на домаћем тржишту код великог броја млинова била је таква да се је радило највећим делом са губитком.

Управа у извештају истиче да су се морале провести строге мере штедње. Једном делу чиновника и радника морало се је одказати а они који су преостали морали су се задовољити са нижим беривима. Унион млин по томе ишао је путем, којим ће морати кренути многа наша подuzeћа да општом редукацијом издатака нађу излаз из ове ситуације.

У управи се налазе следећа гг.: Оскар Вајсмајер, претседник, С. Пор, Др. Никола Костренчић, Сам. Костенбаум, Јулио Пфајфер, К. Шмит, Јулио Зоргер, Антонин Тиле, Фердинанд Вондрачек, а у надзорном одбору: Корски, Адам Мергенталер, Вјекослав Пилпел, Рихард Пискачек, Геза Сабо, Драгутин Водичка, Хуго Вајс.

ŠTEDIONICA BAČKE OBLASTI — SOMBOR.

Onaj koji ne zna istoriju naše državne administracije, onaj koji ne zna da je naša zemlja bila podeljena na tridesetak oblasti, pri pročitavanju naslova ovog zavoda neće znati da se ovde radi o jednom javno-pravnom novčanom institutu, već će pre pomisliti da je to privatni zavod. Štedionica bačke oblasti ne samo da je preživela bačku oblast kao administrativno-pravnu jedinicu, već joj sve bolje ide bez njezine metropole. Razviće ovog novčanog zavoda pokazuje da mu ni najmanje ne smeta njegov neregulisan pravni položaj. Danas je to sve delikatnije pitanje. Napraviti Štedionicu bačke oblasti filijalom Banske štedionice u Novom Sadu znači reskirati da se preseče njezino sjajno razviće, koje pokazuju njezini bilansi za poslednje dve godine. Bez obzira na naše načelno gledište na javno-pravne kreditne ustanove, mi se možemo samo radovati što ovako lepo napreduje javno-pravna institucija baš u Bačkoj. Istina iz njezinog se izveštaja ne vidi pod kakvim uslovima izdržava ona konkurenciju u svome reonu i kakva je njezina aktivna i pasivna kamata; ali ma kako da je ona predusretljiva prema komitentima u tom pogledu, njezino ovako lepo razviće ne bi bilo moguće, da se nije osećala potreba za takvim jednim institutom u Bačkoj i da njezina uprava nije tako lepo shvatila njezinu funkciju. Na kratko, dobro je što Štedionica bačke oblasti postaje sve važnijim faktorom novčarstva u Bačkoj.

Račun izravnjanja.

Aktiva	1929.	1930.
	u hiljadama dinara	
Gotovina:		
u blagajni	—	956
kod novčanih zavoda	—	10.892
	ukupno	11.848
Menice:		
uknjižene	19.956	24.477
lične	5.318	20.060
	ukupno	44.537

*) Za 1929. godinu (prvu) bilans je analiziran u dodatku „Narodnog Bлагостanja“ od 4. okt. 1930. god. br. 40, str. 172.

Dužnici:		
na uknjižbu	3.426	807
na vrednosti	3.534	4.561
neobračunate stavke	568	523
ukupno	7.528	5.891
Kaucije i garancije	10.650	12.336
Osnivački troškovi	53	26
Nameštaj	79	69
Pasiva		
Fond bačke oblasti	5.000	5.000
Ulozi:		
na knjižice	23.778	26.920
po tek. računu	9.856	24.730
ukupno	33.634	51.650
Rezervni fond	—	600
Pensionirani	—	331
Poverioci	982	1.776
Prelazne kamate	645	882
Čista dobit	1.195	2.134
Bilansna suma (bez kauc. etc.)	41.557	62.373

A koliko raste njezin značaj najbolje nam pokazuje činjenica da je njezin obrtni kapital, koji je već u prvoj godini skočio na 38 miliona dinara, dostigao krajem 1930. godine zavidnu svotu od 56,6 mil. dinara. Od toga je samo 5 miliona stalni ulog Bačke oblasti, a 51,6 miliona predstavljaju tuđa sredstva i to okruglo 27 miliona uloženo na štednju po knjižicama, a 24,7 mil. uloženo po tekućim računima. Prvi su skočili za godinu dana za 3,2 mil. dinara, a drugi za skoro 15 miliona dinara. Pri tome treba imati još u vidu, da je Štedionica bačke oblasti posredovala u upisu znatnog iznosa akcija Agrarne banke (31.450 komada). Za uplatu treće i četvrte rate tih akcija potrebna je bila suma od 7,8 mil. dinara i veći deo te svote podignut je sa računa kod Štedionice. Pa ipak uloženi pokazuju višak. U 1930. godini izdato je 111 novih uložnih knjižica. Sa tim iznosom tuđih sredstava crpljenih iz zemlje, Štedionice bačke oblasti postala je, jednim naletom, velikim novčanom zavodom cele Vojvodine.

Težište aktivnih poslova Štedionice pada na portfelj, što je, u ostalom zajedničko svima bankama, koje rade u Vojvodini, a specijalno u Bačkoj, u kojoj je zemljište još i danas najskuplje. Ukupan plasman menica iznosi 44,5 miliona dinara. Za malo pa 100% više no 1929. godine. Po takođe starom bankarskom uzusu težnja je kod poverilaca u Vojvodini da menične tražbine prikopčaju za posed nepokretnosti. Tako je i kod Štedionice bačke oblasti više od polovine meničnog portfelja prenotirano u gruntovnim knjigama (24,47 miliona dinara). Na suprot tome porastu meničnog potraživanja pokazuje bilans krajem 1930. godine opadanje aktivnih tekućih računa na 5,9 miliona dinara prema 7,5 mil. u 1929. godini. Ali taj račun obuhvata dve vrste poslova: jedno su potraživanja po tekućem računu, obezbeđena hipotekarno, a druga su lombard. Prvi se stropoštao, dok je lombard porastao od 3,5 na 4,5 mil. dinara.

U svom izveštaju iskazuje Štedionica statistiku mesečno odobrenih kredita, iz koje se vidi, da su one iz meseca u mesec rasle i da čak u onim mesecima, u kojima seljak ima najveći posao u polju, tražnja kreditima nije umanjena. Jedino što avgust popušta prema julu za oko milion dinara.

Ukupna tražnja za kreditom je od 688 lica na 91,7 miliona dinara od čega je 56,9 miliona odobreno i najveći deo je izvršen.

Činjenica da su jako opali krediti po tekućim računima lako može da je u vezi sa činjenicom da je Agrarna banka odobrila prilično obilne kredite za poljoprivredu u tom kraju i da su mnogi dosadani dužnici Štedionici otplatili svoje dugove iz sretstava dobivenih od Agrarne banke.

Od ostale aktive 11,8 miliona dinara ima Štedionica u blagajni i kod novčanikih zavoda. Time se ona sve više razvija kao banka banaka i održava potreban likviditet.

Kao tranzitna stavka u bilansu pojavljuju se kaucije i garancije u iznosu od 12,3 miliona dinara. Taj se posao knjiži obično kod naših banaka kao tranzitna stavka i ako on to nije. Banka daje obavezu za dužnika, a prima od njega razne garancije. Te garancije nisu uvek prvoklasne tako da iz njih može da potekne izvestan rizik. Dobro će biti ako bude Štedionica u idućem svom izveštaju dala malo podataka o tome o kakvim se vrstama kaucija i garancija radi.

Završujući ovaj kratak pregled onoga što se nalazi u bilansu Štedionice za bačku oblast, da se zadržimo malo na onome, čega u njemu nema: izgleda da zavod nema nijednog komada hartija od vrednosti. To je odista čudnovato i neobično naročito danas, kad se kod naših privatnih i javno-pravnih novčanikih institucija naglo povećava efektni portfelj. Mi držimo da bi Štedionica mogla jedan deo svoje aktive da uloži u državne hartije od vrednosti i da bi to čak potpuno bilo u duhu aktivne politike jednog javno-pravnog novčanog zavoda.

Račun gubitka i dobitka.

Rashodi	1929.	1930.
	u hiljadama dinara	
Plate	—	308
Troškovi	487	254
Kamata	1.616	2.818
Porez na rente	42	57
Čista dobit	1.195	2.134
Prihodi		
Prenos dobiti	—	84
Kamate	1.631	4.161
Provizije	710	1.326
Bruto dobit	3.341	5.571

Kod ovakvog porasta volumena poslova morao je porasti i dobitak. Bruto prihodi su skočili od 3,34 miliona dinara u 1929. godini na 5,57 miliona dinara u 1930. godini. Porast dolazi u glavnom od kamate (2,5 miliona dinara) i provizije (610.000 dinara). Troškovi su vrlo čedni. Iznose 562.000 dinara prema 487.000 u prethodnoj godini. Čista dobit je porasla od 1,2 miliona dinara na 2,13 miliona dinara i upotrebljena je:

na tantijeme	204.980 dinara
rezervnom fondu	1.200.00 dinara
penzionom fondu	518.880 dinara
nagrade činovnicima	55.500 dinara
otpisi	48.000 dinara
a prenosi se za iduću godinu	106.630 dinara

Rezervni fond je dostigao visinu od 1,8 miliona dinara.

Upravni odbor Štedionice Bačke oblasti sastavljen je od sledeće gg.: predsednik Dimitrije Klicin, N. Sad; potpredsednik Dr. Jojkić Dušan, Kula; članovi: Budišin Sava, Stapar; Dr. Keler Lovro, Kula; Logo Karlo, Sombor; Dr. Mayer Đena, Sombor; Nikolić Steva, St. Futog; Petrović Milivoj, Sombor; a Nadzorni odbor od gg.: predsednik Žihlavski Pavao, Pivnice; članovi Jerković Boža, V. Topola; Kalić Panta, Deronje; Rif Franja, Gakovo; Dr. Palašti Edo, Sombor; direktor je g. Aradski Žarko.

„Унион“ паромлинско дионичарско друштво у Осијеку

Имовина Рачун изравнања на дан 31. децембра 1930. год. Дуговина

	Динара		Динара
Рачун млина млин, спремишта, свеукуп. млин- ски намјештај, индустр. трачнице и електр. расвјетни намјештај	12,000.000.—	Рачун дионичке главнице 60.000 комада дионица по Дин. 200,—	12,000.000.—
Рачун стамбених зграда	1,214.093.04	Рачун причувне закладе	7,332.286.63
Рачун покретнина, утензилија, ре- квизита и возила	70.250.—	Рачун амортизације отпис за умањење вриједности млинских зграда, стројева и млинског намјештаја	4,250.099.—
Рачун благајне готовина	471.877.14	Рачун мировинске закладе	1,063.580
Рачун текућих рачуна потраживање код банака и пошт. штедионица, дужници	12,695.675,81	Причувна заклада за валутарне разлике	3,402.790.—
Рачун мјеница	16.120.—	Рачун радничке припомоћне за- кладе	266.405.—
Рачун материјала залиха материјала	378.497.58	Заклада Отона Фелнера	90.630.—
Рачун угљена залиха угљена	194.680.—	Заклада Оскара Ваисмајера	89.370.—
Рачун врећа залиха врећа	466.180.—	Рачун прихвата прихвати у оптицају	5,015.000.—
Рачун осигуравања антиципиране пристојбе осигуравања	141.671.96	Рачун текућих рачуна вјеровници	10,075.936.64
Рачун ефекта закладе Отона Фелнера	4.687.50	Рачун дивиденда за недигнуте дивиденде	5.505.—
Рачун мељива залиха пшенице, кукуруза, јечма, тјестенине и мељива	7,081.691.80	Рачун јамчевине	2,137.260.—
Рачун вриједнота	8,585.572.50		
Губитак	270.604.94		
Вриједносни папири служеће као сигурност у име јамчевине	2,137.260.—		
	43,591.602.27		43,591.602.27

Губици Рачун губитка и добитка на дан 31. децембра 1930. год. Добитци

	Динара		Динара
Рачун амортизације отпис за умањење вриједности стројева, млинског намештаја и зграда млина	425.500.—	Рачун уложних камата за уложне камате од разних завода	73,251.59
Рачун пореза за плаћени порез	267.073.25	Рачун камата вриједносних папира за камате	972.250.—
Рачун осигурања за плаћене пристојбе за осигурање	270.989.89	Рачун камата државних папира за камате од инвестиционог зајма	10.500.—
Рачун неутјеривих тражбина	17.450.—	Рачун дохотка од некретнина	70.462.50
Рачун мељива за пословне трошкове одбив бруто дохотка	416.055.89	Губитак	270.604.94
	1,397.069.03		1,397.069.03